

Sygn.akt III AUa 1173/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 maja 2013r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Dorota Elżbieta Zarzecka (spr.)

Sędziowie: SA Barbara Orechwa-Zawadzka

SA Bożena Szponar - Jarocka

Protokolant: Barbara Chilimoniuk

po rozpoznaniu w dniu 8 maja 2013 r. w Białymstoku

sprawy z wniosku Szpitala (...) w M.

przy udziale zainteresowanych: A. K., A. B., B. D. i E. N.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o ustalenie podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne

na skutek apelacji Szpitala (...) w M.

od wyroków Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 31 lipca 2012r. sygn.akt IV U 1246/12, IV U 1243/12, IV U 1240/12, IV U 1241/12

uchyla zaskarżone wyroki, znosi postępowanie w sprawach i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie.

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzjami z dnia 5 i 6 marca 2012 roku, w oparciu o przepisy ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 roku, Nr 205, poz. 1585 ze zm.) oraz ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 roku o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2008 roku, Nr 164, poz. 1027 ze zm.), ustalił wobec zainteresowanych: A. K., A. B., B. D. i E. N. podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne (emerytalne, rentowe, chorobowe i wypadkowe), ubezpieczenie zdrowotne oraz składki na ubezpieczenie zdrowotne należne z tytułu zatrudnienia na podstawie umów o pracę i umów zlecenia łącznie u płatnika Szpitala (...) w M. za okresy wskazane w decyzjach.

Szpital (...) w M. zakwestionował powyższe decyzje. Wskazywał na naruszenie normy art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, błędne ustalenie stanu faktycznego oraz błędne wszczęcie i przeprowadzenie postępowania kontrolnego płatnika składek, które doprowadziło do sporządzenia nieprawidłowego protokołu z aneksem i wydania decyzji z rażącym naruszeniem prawa. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonych decyzji poprzez stwierdzenie wobec zainteresowanych podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne (emerytalne, rentowe,

chorobowe i wypadkowe), ubezpieczenie zdrowotne oraz składek na ubezpieczenie zdrowotne z tytułu ich zatrudnienia na podstawie umów pracę u płatnika - Szpitala (...) w M..

Sąd Okręgowy w Olsztynie IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń, wyrokami z dnia 31 lipca 2012 roku oddalił odwołania. Sąd ten ustalił, że zainteresowane w spornych okresach były pracownicami Szpitala (...) w M., w którym wykonywały obowiązki pielęgniarские. Natomiast T. S. prowadziła pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą Niepubliczny Zakład (...) (...) W spornych okresach Szpital (...) w M. i T. S. łączyła umowa, na podstawie której T. S. jako zleceniobiorca zobowiązała się wobec Szpitala do zapewnienia obsługi pielęgniarской za wynagrodzeniem. W celu realizacji powyższej umowy, a także umów zawieranych na kolejne okresy, T. S. zawierała z pracownikami Szpitala umowy zlecenia. W okresach wymienionych w zaskarżonych decyzjach zostały zawarte umowy zlecenia pomiędzy T. S. a zainteresowanymi. Na podstawie zawieranych umów zainteresowane były zobowiązane do pełnienia dyżurów na terenie Szpitala. Z reguły pełnili dyżury na oddziale, który był jednocześnie ich miejscem wykonywania pracy na podstawie umowy o pracę. W ocenie Sądu Okręgowego sposób wykonywania pracy przez zainteresowane w ramach umów o pracę zawartych ze Szpitalem, czy też w ramach umów zlecenia zawartych z T. S. nie różnił się. W czasie dyżurów pełnionych w ramach umów zlecenia zainteresowane wykonywały takie same czynności, jak w czasie świadczenia pracy na podstawie umów o pracę. Czynności wykonywane zarówno w czasie pracy na podstawie umów o pracę, jak i na podstawie umów zleceń były świadczone pod nadzorem pielęgniarki oddziałowej lub lekarza dyżurującego. Osoby wykonujące prace na podstawie umowy zlecenia miały zapewniony dostęp do środków i pomieszczeń znajdujących się na terenie Szpitala, niezbędnych do prawidłowego wykonywania powierzonych zadań. W ramach zawartych umów zlecenia zainteresowane świadczyły pracę wyłącznie na rzecz Szpitala.

Zdaniem Sądu Okręgowego, w rozpoznawanej sprawie zastosowanie znajdował art. 8 ust.2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Mając na uwadze treść tego przepisu, Sąd Okręgowy wskazał, że pojęcie pracownika na gruncie ustawy systemowej różni się od definicji pracownika wskazanej w art. 2 kp. Na gruncie ubezpieczeń społecznych pojęcie pracownika jest szersze i obejmuje z jednej strony osoby związane umową cywilnoprawną ze swoim pracodawcą, a z drugiej strony także osoby, które świadczą pracę na rzecz swojego pracodawcy, chociażby formalnie były związane umową zlecenia z osobą trzecią.

Zdaniem Sądu, zawarcie umowy cywilnoprawnej z własnym pracownikiem skutkuje obowiązkiem odprowadzenia składek na ubezpieczenie społeczne od sumy uzyskanych z tego tytułu przychodów. Jeśli zaś umowa została zawarta wprawdzie nie z własnym pracodawcą, ale jeśli w ramach takiej umowy wykonywana jest praca na rzecz pracodawcy, z którym osoba wykonująca umowę pozostaje w stosunku pracy, należy zgłosić taką osobę do ubezpieczenia społecznego i w następstwie tego odprowadzić także składki na ubezpieczenia na takich samych zasadach, jak w przypadku umowy o pracę.

W ocenie Sądu Okręgowego, poza sporem pozostawało, że zainteresowane w ramach umów zlecenia zawartych z T. S. świadczyły usługi medyczne na rzecz Szpitala, z którym wiązał ich stosunek pracy. Wykonywały typowe czynności wchodzące w zakres usług medycznych, których faktycznym odbiorcą był ich pracodawca, a nie zleceniodawca. Zainteresowane nie wykonywały czynności określonych umową zlecenia zawartą z T. S. na rzecz „...Non nocere”, lecz na rzecz Szpitala (...). Wprawdzie to „...Non nocere” był związany umową ze Szpitalem i zobowiązany był do świadczenia usług medycznych w określonym postanowieniami umowy zakresie, lecz czynności objęte przedmiotem umowy zlecenia realizowane były na oddziałach Szpitala przez osoby, które były związane stosunkiem pracy z tym Szpitalem, a nie z T. S.. Świadczenie usług medycznych przez zainteresowane odbywało się z reguły na oddziałach, będących jednocześnie wskazanym przez pracodawcę miejscem pracy. Osoby wykonujące pracę na podstawie umowy zlecenia zobowiązane były do wykonywania zadań zleconych, mieszczących się w granicach czynności określonych jako świadczenia zdrowotne w art. 3 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej (tj.: Dz. U. z 2007 roku, Nr 14, poz. 89 ze zm.). Powyższe okoliczności, w ocenie Sądu Okręgowego, wynikały z treści wyjaśnień złożonych przez T. S.. Wprawdzie w odwołaniu od przedmiotowej decyzji Szpital wskazał, że zainteresowane osoby w ramach zawartych umów zlecenia mogły świadczyć pracę także na rzecz innych jednostek służby zdrowia, jednak twierdzenie to nie zostało potwierdzone żadnym dowodem.

Sąd pierwszej instancji powołał się na orzecznictwo Sądu Najwyższego dotyczące interpretacji art. 8 ust.2a w/w ustawy, między innymi wyrok z dnia 22 lutego 2010 roku w sprawie sygn. akt I UK 259/09, który zapadł na tle identycznego stanu faktycznego, jak w rozpoznawanej sprawie. Zdaniem Sądu nie ulegało wątpliwości, że skutkiem uznania osoby wskazanej w art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych za pracownika jest objęcie jej obowiązkowymi ubezpieczeniami emerytalnymi, rentowymi, chorobowymi i wypadkowymi jak pracownika (art. 6 ust. 1 pkt 1, art. 11 ust. 1 i art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych). W związku z tym osoba taka podlega obowiązkowi zgłoszenia do wymienionych ubezpieczeń społecznych. Obowiązek ten obciąża płatnika składek (art. 36 ust. 1 i 2 ustawy). Zważywszy, że w stosunku do pracownika płatnikiem składek jest pracodawca, a art. 8 ust. 2a ustawy rozszerza pojęcie pracownika na jego dalszą aktywność w ramach umowy cywilnoprawnej, jeżeli w jej ramach świadczy on pracę na rzecz swojego pracodawcy, to także w zakresie świadczenia pracy na podstawie umowy zlecenia należy go uznać na potrzeby ubezpieczeń społecznych za pracownika tego właśnie pracodawcy (uchwała SN z dnia 2 września 2009 roku, II UZP 6/09).

W związku z powyższym, Sąd uznał, że zainteresowane jako pracownice, w rozumieniu art. 8 ust.2a ustawy, podlegały w okresach wskazanych w zaskarżonych decyzjach obowiązkowym ubezpieczeniu społecznym, a płatnikiem składek z tytułu tych ubezpieczeń był Szpital (...). Objęcie bowiem obowiązkiem ubezpieczenia społecznego następuje z mocy prawa, co oznacza, iż obowiązek ten nie może być wolą stron zmieniony. Dlatego też bez znaczenia pozostawała podnoszona przez Szpital okoliczność trudności w prawidłowym rozliczeniu podatku dochodowego, czy składki zdrowotnej.

Szpital (...) w M. zaskarżył powyższe wyroki w całości, zarzucając im:

1. naruszenie przepisów prawa materialnego poprzez błędną wykładnię art. 8 ust. 2a w/w ustawy wyrażającą się niewłaściwym ustaleniem, iż Szpital (...) w M. jest płatnikiem składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne osób objętych zaskarżonymi decyzjami zatrudnionych na podstawie umów zlecenia w Niepublicznym Zakładzie (...) (...) z siedzibą w B. reprezentowanym przez T. S., z którą Szpital miał podpisane umowy o udzielenie zamówienia na świadczenia zdrowotne,
2. błędne ustalenie stanu faktycznego poprzez przyjęcie, iż usługi medyczne wykonywane przez osoby objęte zaskarżonymi decyzjami świadczone były na rzecz Szpitala,
3. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 227 oraz art. 233 k.p.c. wyrażające się nieustaleniem przez Sąd pełnego stanu faktycznego w przedmiotowej sprawie oraz nierozpoznanie przez Sąd I instancji istoty sprawy poprzez nierozważenie zarzutu Szpitala, dotyczącego błędnie przeprowadzonego postępowania kontrolnego u płatnika składek.

Wskazując na powyższe Szpital (...) wniósł o uchylenie zaskarżonych wyroków i poprzedzających je decyzji oraz przekazanie spraw do ponownego rozpoznania organowi rentowemu, ewentualnie o zmianę wyroków i uwzględnienie odwołań od decyzji lub też uchylenie wyroków i przekazanie spraw Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od organu rentowego na rzecz Szpitala (...) kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o uchylenie zaskarżonych wyroków albowiem T. S. prowadząca działalność gospodarczą "Non nocere" nie występowała w charakterze zainteresowanej.

Postanowieniami z dnia 8 maja 2013r. Sąd Apelacyjny połączył sprawy do wspólnego rozpoznania pod sygnaturą III AUa 1173/12.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Niezależnie od podniesionych zarzutów apelacyjnych, zaskarżone wyroki podlegały uchyleniu, postępowanie zniesieniu, a sprawa przekazaniu Sądowi Okręgowemu w Olsztynie IV Wydziałowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

do ponownego rozpoznania, bowiem zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji; w granicach zaskarżenia bierze jednak z urzędu pod uwagę nieważność postępowania.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego należało wezwać do udziału w niniejszej sprawie T. S. prowadzącą Niepubliczny Zakład (...) „(...) w charakterze zainteresowanej.

Zgodnie z art. 477¹¹ k.p.c. w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych stronami są ubezpieczony, inna osoba, której praw i obowiązków dotyczy zaskarżona decyzja, organ rentowy i zainteresowany. Zainteresowanym jest ten, czyje prawa lub obowiązki zależą od rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli osoba taka nie została wezwana do udziału w sprawie przed organem rentowym, sąd wezwie ją do udziału w postępowaniu bądź z urzędu, bądź na jej wniosek lub na wniosek jednej ze stron. Zatem mając na uwadze powyższe należy wskazać, że zainteresowanym w rozumieniu tego przepisu jest podmiot, którego praw i obowiązków bezpośrednio dotykać może wynik toczącej się sprawy, przy czym nie chodzi tu o zainteresowanie w sensie potocznym, ani o automatyczne przypisywanie drugiej stronie kwestionowanej umowy tego przymiotu (wyrok SN z dnia 28 kwietnia 2005 roku, I UK 236/04, LexPolonica nr 3905100, OSNP 2006, nr 1-2, poz. 28).

Przedmiotem niniejszej sprawy, wskutek wskazania przez organ rentowy podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, jest ustalenie, który z podmiotów – Szpital (...), czy też T. S. prowadząca działalność gospodarczą pod nazwą „(...)” w B. jest płatnikiem składek na ubezpieczenie pracowników Szpitala (...), wykonujących jednocześnie pracę na podstawie zawartych umów zlecenia. Taka relacja, dotycząca statusu płatnika składek, mieści się w pojęciu sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, wpływa też na zakres obowiązków T. S. jako osoby zatrudniającej pracowników Szpitala (...) na podstawie umów zlecenia. Stąd też należało uznać, że T. S. prowadząca Niepubliczny Zakład (...) „Non nocere” w B. powinna zostać wezwana do udziału w niniejszej sprawie w charakterze zainteresowanej.

Organ rentowy w zaskarżonych decyzjach ustalił wysokość podstawy wymiaru składek łącznie u pracodawcy i zleceniodawcy oraz wskazał, że płatnikiem składek jest Szpital (...). Zatem pomimo braku wskazania w tych decyzjach T. S. należy uznać, że skoro wiązały ją ze Szpitalem i zatrudnianymi osobami umowy zlecenia, to z uwagi na istnienie tych umów powinna ona zostać wezwana do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanej. Umowy zawarte z pracownikami Szpitala (...) są w świetle przepisów Kodeksu cywilnego ważne, a ewentualne rozstrzygnięcie Sądu Okręgowego, że decyzje organu rentowego są prawidłowe obciążą Szpital (...) obowiązkiem zapłaty składek. Rozstrzygnięcie takie zatem wprost nie będzie się odnosić do zleceniodawcy, jednakże będzie dotyczyło wykonywanych przez pracowników umów zlecenia i obowiązków T. S. jako zleceniodawcy, co z kolei będzie także miało wpływ na treść umowy zawartej przez T. S. ze Szpitalem (...).

Biorąc pod uwagę art. 8 ust.2a w/w ustawy, stanowiący podstawę rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie, należy jedynie wskazać, że u źródeł regulacji tego przepisu legło dążenie do ograniczenia korzystania przez pracodawców z umów cywilnoprawnych celem zatrudnienia własnych pracowników dla realizacji tych samych zadań, które wykonują oni w ramach łączącego strony stosunku pracy, by w ten sposób ominąć ograniczenia wynikające z ochronnych przepisów prawa pracy (m.in. w zakresie reglamentacji czasu pracy) oraz uniknąć obciążeń z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne od tychże umów. Chodziło również o ochronę pracowników przed skutkami fluktuacji podmiotowej po stronie zatrudniających w trakcie procesu świadczenia pracy, polegającej na przekazywaniu pracowników przez macierzystego pracodawcę innym podmiotom (podwykonawcom), którzy zatrudniają tychże pracowników w ramach umów cywilnoprawnych w ogóle nieobjętych obowiązkiem ubezpieczeń społecznych (umowa o dzieło) lub zwolnionych z tego obowiązku w zbiegu ze stosunkiem pracy (umowa agencyjna, zlecenia lub inna umowa o świadczenie usług, do której stosuje się przepisy o zleceniu). W art. 8 ust. 2a ustawy systemowej posłużono się jednak konstrukcją szerokiego rozumienia pojęcia pracownika na gruncie unormowań tego aktu, co rodzi szereg problemów w zakresie wykładni i stosowaniu tych przepisów. Norma art. 8 ust. 2a wykreowała nie tylko szerokie pojęcie „pracownika”, ale także szeroką definicję pracowniczego tytułu obowiązkowych ubezpieczeń społecznych. Tytułem tym jest łączący pracodawcę z pracownikiem stosunek pracy (który w tym układzie warunkującym powstanie obowiązku ubezpieczeń społecznych ma podstawowe znaczenie) oraz dodatkowo umowa cywilnoprawna zawarta

przez pracownika z pracodawcą lub zawarta z osobą trzecią, ale wykonywana na rzecz pracodawcy (wyrok SN z dnia 18 października 2011 roku, III UK 22/2011, LexPolonica nr 3037228).

Nie ulega wątpliwości, iż brak udziału którejkolwiek ze stron w postępowaniu powoduje pozbawienie tej strony możliwości obrony jej praw i skutkuje nieważnością postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c.). W orzecznictwie konsekwentnie wyrażany jest pogląd, że także niewezwanie przez sąd zainteresowanego do udziału w postępowaniu powoduje nieważność postępowania (art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 477¹¹ § 1k.p.c.; uchwała Sądu Najwyższego z dnia 29 lipca 1998 roku, III ZP 20/98, LexPolonica nr 332440, OSNAPiUS 1998, nr 23, poz. 690, a także wyroki SN z dnia 3 października 1996 roku, II URN 36/96, LexPolonica nr 315388, OSNP 1997, nr 9, poz. 156, i z dnia 8 grudnia 2000 roku, II UKN 128/00, LexPolonica nr 356343, OSNP 2002, nr 15, poz. 368).

Mając na uwadze powyższe należy wskazać, że w razie stwierdzenia kwalifikowanej wady nieważności postępowania apelacyjnego bez znaczenia pozostaje fakt, czy udział zainteresowanej T. S. w rozprawie miałby lub mógłby wywrzeć wpływ na wyrok Sądu Okręgowego, wydany po przeprowadzeniu rozprawy bez udziału zainteresowanego. Stwierdzenie nieważności postępowania wymaga bowiem zawsze uchylenia zaskarżonego wyroku, zniesienia postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu (art. 386 § 2 k.p.c.), co następuje bez potrzeby, a nawet możliwości weryfikowania zasadności pozostałych zarzutów podniesionych w apelacji.

Reasumując, przy ponowym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien wezwać do udziału w sprawie T. S. prowadzącą Niepubliczny Zakład (...)(...)" i dopiero przy udziale zainteresowanej rozpoznać odwołania Szpitala (...) od zaskarżonych decyzji organu rentowego, przeprowadzając postępowanie dowodowe w niezbędnym zakresie.

W tym stanie rzeczy, Sąd Apelacyjny orzekł, na podstawie art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c., jak w sentencji wyroku.